

ЗАХАРЧЕНКО

Сергій Володимирович
zakharchenko@i.uaк.е.н., доцент кафедри
економіки і фінансів,
Вінницький коопера-
тивний інститут

УДК 330.341:332.122:338.5(477)

ЦІНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ
(ОЦІНКА ЗА МЕТОДОЛОГІЄЮ IMD-LAUSANNE)PRICE COMPETITIVENESS OF UKRAINE AND REGIONS (ASSESSMENT
METHODOLOGY IMD-LAUSANNE)

У статті розкрито значення рівня цін для покращення стану економіки країни та її регіонів. За методологією Інституту розвитку менеджменту (IMD-Lausanne – Лозанна, Швейцарія) дано оцінку цінової конкурентоспроможності України та її регіонів у період до російської агресії.

В статті раскрыто значение уровня цен для улучшения состояния экономики страны и ее регионов. По методологии Института развития менеджмента (IMD-Lausanne – Лозанна, Швейцария) дана оценка ценовой конкурентоспособности Украины и ее регионов в период до российской агрессии.

In the article mentioned price levels to improve the economy of the country and its regions. According to the methodology of the Institute of Management Development (IMD-Lausanne - Lausanne, Switzerland) assessed the price competitiveness of Ukraine and its regions during the Russian aggression.

Ключові слова: ціна, конкурентоспроможність (країни, регіону), оцінка, конкурентна позиція (місце в рейтингу IMD-Lausanne).

Ключевые слова: цена, конкурентоспособность (страны, региона), оценка, конкурентная позиция (место в рейтинге IMD-Lausanne)

Keywords: price competitiveness (country, region), assessment, competitive position (in the ranking of IMD-Lausanne)

ВСТУП

В інформаційну епоху глобальна конкуренція висуває на перший план проблему підвищення цінової конкурентоспроможності країн, адже реальний ВВП країни обчислюється на основі індексу цін (дефлятора ВВП). Крім того, прибутковість бізнесу та рівень життя населення напряму залежать від рівня цін.

Рівень цін позначається не тільки на конкурентоспроможності країн, але й регіонів. І хоча базовий критерій конкурентоспроможності регіону – рівень життя населення – визначається передусім рівнем його доходів, все ж він суттєво коригується цінами на регіональних ринках товарів і послуг. Ціни, зокрема, визначають вартість регіонального «споживчого кошика», оренди житла й офісних приміщень тощо. Водночас вплив цін на конкурентоспроможність регіонів варто аналізувати не тільки через призму регіонального попиту, але й регіональної пропозиції, тому що високі ціни на товари й послуги стимулюють розвиток бізнесу. Слід також враховувати, що система цін, що встановлюється на одному регіональному ринку, суттєво впливає на систему цін на інших регіональних ринках.

Питанням оцінки та аналізу рівня цін в Україні та її регіонах присвятили свої праці П. Беленький [5], В. Гець [1], Д. Кушман, Р. МакДональд і М. Самборський [11], А. Ревенко [6], І. Улітко [8], О. Холонюк

[9], С. Шульц [10] та інші автори. Однак у більшості з них не дається оцінка цін з позицій підвищення конкурентоспроможності країни і регіонів. Винятком є публікації фахівців Фонду «Ефективне управління» [4 та ін.], в яких така оцінка наводиться в контексті методології Всесвітнього економічного форуму.

МЕТА РОБОТИ

Мета дослідження полягає в аналізі рівня цін як чинника міжнародної конкурентоспроможності України та її регіонів на основі методології Інституту розвитку менеджменту (IMD-Lausanne – Лозанна, Швейцарія) в період до російської агресії.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ціни, згідно методології IMD, характер-ризуються як окремий субфактор в межах фактора «Продуктивність економіки» за допомогою індексів зростання споживчих цін, вартості життя («споживчого кошика») та вартості оренди житлових і офісних приміщень [12].

Щоб виявити наскільки індикатори, що характеризують рівень цін, сприяють процесу підвищення конкурентоспроможності країни та її регіонів, ми застосували спеціальну методику [3, с. 114-118]. Згідно з нею, оцінки індикаторів конкурентоспроможності одержали за співвідношенням мінімальних цін (країни лідера) і фактичних значень індикаторів.

Крім того, наш підхід до оцінювання рівня цін в регіонах передбачав використання процедури «зважування» індикаторів національної конкурентоспроможності – за співвідношенням його значень і значень індикатора країни-лідера.

Значення агрегованого індексу конкурентоспроможності країни і регіонів за рівнем цін розраховували як просту середню арифметичну з усіх часткових коефіцієнтів.

За наведеною методикою нами одержані оцінки рівня цін в Україні та її регіонах. Для розрахунків використано індикаторну базу IMD-2012 [12], матеріали Державної служби статистики України [2] та Міжнародного інституту менеджменту (МІМ-Київ), а також літературні й Інтернет-джерела.

РЕЗУЛЬТАТИ

Аналіз цін в Україні підтвердив ефект Баласси-Самуельсона, згідно з яким вищий рівень цін мають переважно більш розвинені країни (внаслідок відмінностей в продуктивності праці). Але дослідження показало також, що цей ефект «працює» й на регіональному та місцевому рівнях. Свідченням цього є те, що ціни в різних регіонах і містах України суттєво відрізняються.

Серед індикаторів цін найважливішими є індекси зростання споживчих цін (інфляції), вартості життя, вартості оренди квартир та офісних приміщень, тому розглянемо їх спеціально (табл. 1).

Інфляція споживчих цін характеризує інфляційні процеси в економіці країни і регіонів; показник рівня інфляції використовується для аналізу і прогнозу цін, розмірів грошових доходів населення, перерахунку показників системи національних рахунків у постійні ціни тощо. За інфляцією споживчих цін (8,2 %) Україна в рейтингу IMD-2012 займала тільки 54-те місце з-поміж 59-ти країн, значно поступаючись лідеру – Японії (-0,3 %), а також Польщі (4,2 %, 41-

ше місце), хоча й випереджала Росію (8,4 %, 56-те місце) та, суттєво, – Венесуелу (27,6 %, останнє місце).

Інфляційні процеси на регіональному рівні, як показали розрахунки, найменш інтенсивні у Київській (6,5 % – на рівні Туреччини, яка займає 52-ге місце в рейтингу IMD), Вінницькій (6,6) та Закарпатській (7,3 %) областях. Натомість «маховик» інфляційних процесів найбільше прискорення мав у Севастополі (12,6 %), Луганській (10,0) та Херсонській (9,9 %) областях. Серед країн рейтингу IMD вищою, ніж у них інфляція є тільки у Венесуелі.

Індекс вартості життя за методологією IMD розраховується до рівня споживчих витрат, у т. ч. й на житло, у Нью-Йорку. За цим індексом у рейтингу IMD першу позицію посідає Болгарія (71,30 %); Україна – на 22-му місці (84,9 %), що нижче від Польщі (19-те місце – 83,3 %), але значно вище від Росії (54-те місце – 118,7 %). Розрахований нами (за даними ТОВ «Незалежне рейтингове агентство» [7]) індекс вартості життя в регіонах України показав, що тільки Київ має його значення більші, ніж в Нью-Йорку (на 3,8 %). Трохи не дотягують до базового рівня (100 %) Рівненська (96,1 %) й Львівська (95,5 %) області. А найдешевше проживання в Україні – у Кіровоградській (64,2 %), Дніпропетровській (75,1) та Запорізькій (75,6 %) областях.

На цінову конкурентоспроможність країн та регіонів суттєво впливає вартість місячної оренди 3-кімнатної квартири у великих містах; і чим вона менша, тим вищою є конкурентоспроможність. У Малайзії – лідера рейтингу IMD за цим індикатором – вартість оренди становить тільки 327 дол., в Україні – 758 (12-те місце), у Польщі – 981 (22-ге місце), у Росії – 2079 дол. (48-ме місце). А найдорожча оренда – у Гонконзі – 4066 дол. (у 5,4 раза дорожча, ніж в Україні).

Таблиця 1

Конкурентоспроможність (КС) України та її регіонів за рівнем цін, % від показників IMD-2012

Регіон (область)	Індекс споживчих цін (інфляція) (2011)			Індекс вартості життя (Нью-Йорк – 100 %)			Вартість місячної оренди 3-кімнатної квартири у великих містах			Вартість річної оренди 1 м ² офісних приміщень			Ціни	
	%	КС, %	ранг	%	КС, %	ранг	дол.	КС, %	ранг	дол.	КС, %	ранг	КС, %	ранг
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
АР Крим	9,3	25,84	23	80,27	38,22	8	1763,0	23,34	26	740	17,73	23	26,28	26
Вінницька	6,6	36,45	2	87,74	34,96	19	1017,0	40,46	18	450	29,15	13	35,26	16
Волинська	7,5	32,14	4	94,60	32,43	24	855,0	48,12	12	410	31,99	8	36,17	12
Дніпропетровська	8,1	29,51	11	75,08	40,86	2	1083,7	37,97	21	900	14,57	26	30,73	20
Донецька	9,2	26,00	22	85,88	35,73	17	1230,0	33,45	24	600	21,86	20	29,26	24
Житомирська	8,7	27,60	19	85,46	35,90	15	871,0	47,24	15	440	29,81	11	35,14	17
Закарпатська	7,3	32,72	3	85,46	35,90	15	1016,0	40,50	17	600	21,86	20	32,75	19
Запорізька	8,6	27,79	17	75,60	40,58	3	867,3	47,44	13	456	28,77	15	36,15	13
Івано-Франківська	7,9	30,44	9	88,06	34,84	20	689,7	59,65	6	380	34,52	5	39,86	5
Київська	6,5	36,76	1	85,04	36,07	14	1019,0	40,38	19	460	28,52	16	35,43	15
Кіровоградська	7,8	30,91	7	64,17	47,81	1	581,0	70,81	1	350	37,48	1	46,75	1
Луганська	10,0	24,07	26	81,31	37,73	10	672,0	61,22	5	450	29,15	13	38,04	8
Львівська	8,6	27,79	17	95,53	32,11	25	1151,0	35,75	23	606	21,65	22	29,33	23
Миколаївська	8,6	27,86	15	87,23	35,17	18	796,3	51,67	11	471	27,85	18	35,64	14
Одеська	9,2	26,04	21	93,66	32,75	23	1328,7	30,96	25	750	17,49	24	26,81	25
Полтавська	7,7	31,32	5	79,44	38,62	6	786,3	52,32	10	440	29,81	11	38,02	9
Рівненська	7,8	30,86	8	96,05	31,94	26	617,5	66,63	2	420	31,23	9	40,17	3
Сумська	8,1	29,41	13	82,76	37,07	12	617,5	66,63	2	370	35,45	4	42,14	2

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Тернопільська	8,3	28,93	14	82,97	36,98	13	1007,0	40,86	16	420	31,23	9	34,50	18
Харківська	8,1	29,43	12	79,23	38,72	5	1134,0	36,28	22	800	16,40	25	30,21	22
Херсонська	9,9	24,10	25	77,67	39,50	4	870,0	47,29	14	355	36,95	2	36,96	11
Хмельницька	8,7	27,44	20	79,65	38,52	7	746,5	55,11	8	360	36,44	3	39,38	6
Черкаська	8,0	29,83	10	93,14	32,94	22	757,0	54,35	9	400	32,79	7	37,48	10
Чернівецька	7,7	31,27	6	82,14	37,35	11	689,7	59,65	6	460	28,52	16	39,20	7
Чернігівська	9,6	24,95	24	90,13	34,04	21	617,5	66,63	2	380	34,52	5	40,04	4
м. Київ	8,6	27,83	16	103,84	29,54	27	1917,0	21,46	27	1500	8,74	27	21,89	27
м. Севастополь	12,6	19,06	27	80,27	38,22	8	1048,0	39,26	20	500	26,23	19	30,69	21
Україна (ранг 1-59)	8,2	28,99	54	84,94	36,12	22	953,7	43,14	12	607	21,61	29	32,47	51

В розрізі регіонів України вартість оренди квартир тісно корелює із середньою ціною 1 м² житла у великих містах, яка становить: у Кіровоградській області – 581 дол., у Рівненській і Сумській областях – 618 дол. А найдорожча житлова нерухомість, як і слід було очікувати, у столиці – 1917 дол./м² (у два рази дорожча, ніж у середньому по країні), у АР Крим (1763) та Одеській області (1329 дол./м²).

На розвиток бізнесу, в т. ч. й малого, суттєво впливає вартість річної оренди 1 м² офісних приміщень. І чим менша ця вартість, тим більш конкурентоспроможними є міста, регіони та країни. Найдешевша середня вартість офісних приміщень різних категорій¹ (з-поміж країн рейтингу IMD) – у Литві – 118 дол. В Україні вона значно більша – 546 дол. (29-те місце в рейтингу IMD), але все ж менша, ніж у Польщі – 563 (33-те місце) і суттєво менша, ніж у Росії – 1381 дол. (54-те місце) та Японії – 1536 дол. (останнє місце).

Серед регіонів України, зрозуміло, найдорожча оренда офісних приміщень у Києві: від 105 дол. класу «D» до 1500 дол. класу «A» за рік (це відповідає 39-му місцю в рейтингу IMD, яке займає Туреччина). На другому місці за вартістю оренди йде Дніпропетровськ і, відповідно, Дніпропетровська область – 900 дол. за 1 м²/рік, на третьому – Харків і однойменна область – 800 дол. за 1 м²/рік. Відповідно ці регіони займають останні місця в рейтингу конкурентоспроможності за індикатором вартості оренди офісних приміщень. Проміжні позиції займають регіони, що мають великі обласні центри – Донецька область, АР Крим, Запорізька, Луганська й Вінницька області, а також регіони, обласні центри

яких знаходяться на зручних шляхах у Європу – Закарпатська, Житомирська та Тернопільська області. Найдешевша оренда офісів у регіонах з низкою бізнес-активністю – Кіровоградській (350 дол. за 1 м²/рік), Херсонській (355) та Хмельницькій (360 дол. за 1 м²/рік) областях – на рівні Мексики, яка посідає 14-те місце в рейтингу IMD.

Загалом за субфактором «Ціни» Україна в рейтингу IMD-2012 знаходиться на 51-му місці. Перше місце займає Катар, а наші «сусіди» – Польща і Росія, відповідно, 27-те та 58-ме (передостаннє) місця [12].

Найвищі позиції в рейтингу регіонів України за цим субфактором займають регіони з невисоким рівнем ділової активності та економічного розвитку, а саме: Кіровоградська область (у середньому 46,8 % від найкращих значень індикаторів субфактора), яка займає перші місця за всіма індикаторами, крім індексу інфляції; Сумська (42,1 %) та Рівненська (40,2 %) області, які особливо виділяються за невисокою вартістю орендної плати за офісні та житлові приміщення (рис. 1).

В кінці рейтингу знаходяться високорозвинені регіони: Київ (21,9 %), який займає останнє місце за усіма індикаторами, крім індикатора інфляції; АР Крим (21,9) та Одеська область (26,8 %), в яких встановилися високі ціни оренди і на житлові, і на офісні приміщення.

ВИСНОВКИ

Як показало дослідження, рівень цін є важливим чинником міжнародної конкурентоспроможності України та її регіонів, оскільки він суттєво впливає на всі загальноекономічні показники, рівень життя населення, умови ведення бізнесу тощо.

Для підвищення цінової конкурентоспроможності України та її регіонів має проводитися цілеспрямована державна політика, зокрема щодо регулювання цін та рівня доходів (заробітної плати тощо).

Для порівняльної оцінки цін як чинника міжнародної конкурентоспроможності України та її регіонів доцільно провести аналогічне дослідження для періоду з початку російської агресії (2014-й і наступні роки), коли була порушена територіальна цілісність країни, та періоду після неї.

¹ За європейськими стандартами розрізняють чотири категорії офісних приміщень: це офіси класу «A», «B», «C», «D»; інколи до цих категорій додають ще знаки (-) або (+), що означає їх недоліки або переваги. Офісні приміщення за категоріями мають такі характеристики: категорії «A» – це приміщення, побудовані «з нуля», які розташовані у зручних бізнес-кварталах міста, площа якого становить понад 6000 м², в яких запроєктовані сучасні мережі, автономне електропостачання, найкращі системи вентиляції, сучасний дизайн, безшумні ліфти, наявність рецепції в холі, ресторану, банківських установ та конференц-залу, підземного паркінгу тощо; категорії «B» – це приміщення, котрі реконструйовані під сучасний бізнес-центр, загальна площа яких повинна становити не менше ніж 5000 м², вони мають нічим не поступатись офісним центрам категорії «A», крім того що в них переважно немає підземних паркінгів та вони мають менш сучасний зовнішній дизайн; категорії «C» – це приміщення, які реконструйовані з колишніх гуртожитків та адмінбудівель підприємств, переважно коридорної системи, без особливого дизайну фасаду, сучасних комунікацій тощо; категорії «D» – це приміщення, котрі знаходяться переважно при складах, базах та виробничих територіях.

Рис. 1. Міжнародна конкурентоспроможність України та її регіонів за рівнем цін, середній % від значень індикаторів країн-лідерів рейтингу IMD-Lausanne (2012) [складено на основі розрахункових даних]

Список використаних джерел

1. Геєць В. Цінова конкурентоспроможність чи цінова стабільність: дуалізм політики економічного зростання / В. Геєць // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 4. – С. 9–31.
2. Державна служба статистики України: офіц. сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Захарченко С.В. Конкурентоспроможність України та її регіонів: міжнародний вимір: [монографія] / С.В. Захарченко. – Вінниця: Консоль, 2016. – 413 с.
4. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2012. Назустріч економічному зростанню та процвітанню [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/docs/FEG_report_2012_body_ua_20.11.2012.pdf
5. Фактори і механізми забезпечення конкурентоспроможності регіону: наук. доп. / наук. ред. П.Ю. Беленький. – Львів: ІРД НАН України, 2005. – 145 с.
6. Ревенко А. Цінові реалії й індексні перспективи / А. Ревенко // Дзеркало тижня. – 2007. – № 48 (677).
7. Рейтинг регіонів [Електронний ресурс] / ТОВ «Незалежне рейтингове агентство». – Режим доступу: http://ranational.com.ua/uploads/nraua/files/review/file_review/e72b804c91976297f5258324.pdf
8. Улітко І. Ціни на нерухомість в Україні: цінність того, що залишилося на чорний день [Електронний ресурс] / Іван Улітко // Ерсте Банк. – 2012. – 31 травня. – 10 с. – Режим доступу: <http://www.erstebank.ua/ua/Downloads/0901481b800b1943.pdf>
9. Холонюк О.Л. Пріоритети регіональної політики щодо зниження цінової диференціації в Україні / О.Л. Холонюк // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2012. – Вип. 8 (1). – С. 301-308.
10. Шульц С.Л. Ціновий чинник інтегрованості економічного простору України / С.Л. Шульц // Регіональна економіка. 2008. – № 2 (48). – С. 12-24.
11. Cushman D. The law of one price for transitional Ukraine / D. Cushman, R. MacDonald, M. Samborsky // Economics Letters. – 2001. – No 73. – P. 251-256.
12. World Competitiveness Yearbook 2012. IMD [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.imd.org/research/publications/wcy/index.cfm>